

Darja Erbič, Jasna Belc, Adriana Krstič Sedej,
Nataša Zaviršek Žorž, Milena Žagar,
Nevenka Gajšek, Miran Željko
Ljubljana

UDK 81'255:811.163.6'276.6:34

SLOVENŠČINA NA SPLETU V DOKUMENTIH SLOVENSKE RAZLIČICE PRAVNEGA REDA EVROPSKE UNIJE, V TERMINOLOŠKI ZBIRKI IN KORPUSU

Službi Vlade RS za evropske zadeve (SVEZ) je bila s sklepom vlade naložena priprava slovenske različice pravnega reda. Projekt je sestavljalo več stopenj postopka: prevajalska, strokovna, pravna in jezikovna redakcija besedila, nato pa potrditev v komisiji za redakcijo prevodov pri Službi Vlade RS za zakonodajo. Služba za prevajanje, redakcijo in terminologijo SVEZ je kot rezultat sistematičnega terminološkega dela oblikovala terminološko zbirko izrazov *Evroterm* zaradi zagotavljanja poenotene terminologije v dokumentih. Terminološka zbirka je dostopna na spletnih straneh (<http://www.gov.si/evroterm>) in vsebuje več kakor 90.000 izrazov z različnih področij iz pristojnosti EU. Dopolnjuje jo dvojezična zbirka prevodov *Evrokorpus*, javno dostopna na spletu (<http://www.gov.si/evrokorpus>), ki ob zadnji posodobitvi šteje več kakor 775.000 prevodnih enot.

SVEZ in Državni zbor RS sta skupaj pripravila tudi slovensko različico tezavra Evropskega parlamenta *Eurovoc 4.1* (<http://europa.eu.int/celex/eurovoc>). Nasploh je Služba za prevajanje, redakcijo in terminologijo vzpostavila številne stike s sorodnimi ustanovami v Sloveniji in Evropi na področju prevajanja, terminologije, uporabe jezikovnih tehnologij idr. Delo Službe za prevajanje, redakcijo in terminologijo SVEZ zdaj nadaljuje Služba za prevajanje, tolmačenje, redakcijo in terminologijo Generalnega sekretariata Vlade RS.

slovenska različica pravnega reda Evropske unije, terminološka zbirka, pomnilnik prevodov, tezaver Evropskega parlamenta, jezikovne tehnologije

The Government Office for European Affairs (GOEA) was appointed by the government to prepare the Slovene version of the *acquis communautaire*. The project was carried out in several stages: first the translation itself, then the expert, legal and linguistic revision of the whole body of the text. The final wording was approved by the Commission for the Legal Revision of Translations of EU Legal Acts at the Government Legislation Office. As a result of systematic terminological work during the whole of the pre-accession period and with a view to ensuring unified terminological solutions for use in official documents, the GOEA Translation, Revision and Terminology Unit was able to create the comprehensive terminology database *Evroterm*. The terminology database is available online (<http://www.gov.si/evroterm>) and contains more than 90,000 entries pertaining to the diverse fields under EU competence. This database has been supplemented by a bilingual translation database called *Evrokorpus*, publicly available on the web site <http://www.gov.si/evrokorpus> and containing after a recent update more than 775,000 translation units.

The GOEA and the National Assembly have jointly prepared the Slovene version of the European Parliament thesaurus *Eurovoc 4.1* (<http://europa.eu.int/celex/eurovoc>). Regarding trans-

lation and terminology work, including the use of language technologies, the GOEA Translation, Revision and Terminology Unit has established cooperation with numerous related institutions in Slovenia and across Europe. Its work is now being continued by the Translation, Interpretation, Revision and Terminology Service of the Government Secretariat-General.

Slovene variant of EU legislation (acquis), terminology database, translation memory, European Parliament thesaurus, language technologies

1 Organizacijski okvir, postopek dela in uporaba prevajalskega orodja

Priprava slovenske različice pravnega reda Evropske unije v predpristopnem obdobju je bila z vladnim sklepom naložena Službi Vlade RS za evropske zadeve (SVEZ).

Projekt priprave slovenske različice pravnega reda EU je bil izpeljan v obdobju 1997–2004. Sestavljalo ga je več stopenj postopka: prevod, prevajalska, strokovna, pravna in jezikovna redakcija besedila, nato pa potrditev v komisiji za pravno redakcijo prevodov pravnih aktov EU – skupnega telesa Službe Vlade RS za zakonodajo in SVEZ. Iz angleškega jezika v slovenščino je bilo prevedenih okrog 90.000 strani uradnega lista, redakcija pa je bila opravljena ob primerjavi z najmanj eno različico v uradnih jezikih držav članic EU, med katere se je po pristopu Slovenije uvrstila tudi slovenščina.

Priprava nacionalne jezikovne različice pravnega reda EU je zapleteno, natančno in odgovorno delo, saj dokumenti z vstopom države v EU postanejo pravno zavezujoči, tako da netočnosti ali celo napake v besedilu lahko vodijo do nezaželenih ali negativnih pravnih in finančnih posledic. Zato je bilo vsako prevedeno besedilo skrbno vsebinsko preverjeno, za kar so bili odgovorni ustrezni državni organi. S potrditvijo v komisiji za pravno redakcijo prevodov pravnih aktov EU je bila slovenska vloga končana, za pravno finalizacijo in objavo v *Uradnem listu Evropske unije* pa so poskrbele institucije EU oziroma njihove pravno-jezikoslovne službe, ki so zaposlile slovenske pravnike jezikoslovce.

Bistvena novost je bila uporaba sodobnega elektronskega prevajalskega orodja (Translator's Workbench podjetja Trados), ki je omogočilo sledenje istemu besedilu na raznih stopnjah postopka prevajanja in redakcij. To je poleg uporabe urejevalniškega pripomočka za redakcijo (»sledi spremembam«) omogočalo posege več strokovnjakov (prevajalca, področnega strokovnjaka, jezikovnega in pravnega redaktorja) v isto pravno besedilo. Pri tem organizacijsko zahtevnem postopku je bila zelo pomembna vloga dokumentalističnega oddelka, ki je skrbel za evidenco in upravljanje dokumentov na vseh stopnjah. Dve od štirih sta bili opravljene v prevajalski službi SVEZ, dve pa na področnih ministrstvih (strokovna redakcija) oziroma v Službi Vlade RS za zakonodajo (pravna redakcija). Po zaključeni redakciji je bilo dvojezično besedilo pretvorjeno v enojezično, vsi popravki, narejeni z omejenim urejevalniškim pripomočkom, pa so bili sprejeti. Končno besedilo akta v

slovenskem jeziku je bilo vloženo v podatkovno zbirko *CCVista*, kjer je bilo dostopno pravnikom redaktorjem institucij EU, ki so opravljali finalizacijo.

Za zagotovitev enotnega pristopa sodelujočih pri pripravi slovenske različice pravnih aktov EU so bila v prevajalski službi SVEZ izdelana navodila za prevajanje pravnih aktov ES in lektoriranje prevodov, ki so bila objavljena na spletni strani SVEZ, tako da so imeli dostop do njih tudi vsi zunanji izvajalci storitev. Ta navodila so se med samim postopkom tudi spreminjala in dopolnjevala glede na pridobljene izkušnje.

V navodilih za prevajalce in lektorje so bili tehnični napotki za urejanje besedil, navodila glede prevajanja pravnih aktov ES, preglednica z navajanjem členov oziroma členitvijo pravnih aktov, obrazci pravnih aktov Evropskih skupnosti (t. i. LegisWrite; obrazci za posamezne vrste pravnih aktov, kakršne so direktive, uredbe, odločbe, sklepi itd.) in nekaj temeljnih jezikovnih nasvetov.

Čeprav je bilo prevajalcem priporočeno, naj bo prevod narejen v značilnem slovenskem pravnem slogu, so bili tudi opozorjeni, da vsebina oziroma pomen ne sme trpeti zaradi sloga. Na vseh stopnjah redakcije je dosti težje delati s pomensko zgrešenim ali preveč interpretativnim prevodom, četudi narejenim v odličnem slogu.

Izdelava glosarja je bila obvezni del vsakega prevoda. Prevajalec ga je moral oddati skupaj s prevodom, v navodilih prevajalske službe SVEZ pa je bil tudi napotek za sestavljanje in vzorec glosarja. Ta je moral vsebovati najmanj naslednje podatke:

- naslov dokumenta v izvorniku in njegov prevod ter dokumentacijsko številko iz zakonodajne zbirke *Celex*;
- izraz v izhodiščnem jeziku (ponavadi angleškem), mesto izraza v izvorniku in njegov slovenski prevod, za primerjavo lahko tudi izraz v drugem uradnem jeziku EU (nemščini ali francoščini);
- vir prevoda oziroma opombe.

Prevajalcem je bilo priporočeno, da v glosar vključijo izraze:

- pri katerih so pri prevajanju imeli težave poiskati ustreznico;
- pogoste in stalne izraze v dokumentu, ki so ga prevajali;
- vse naslove pogodb, sporazumov, konvencij in drugih uradnih dokumentov ter nazive organov;
- izraze, za katere so opazili, da so drugje prevedeni drugače.

Ob strokovni, pravni in jezikovni redakciji prevodov je bila praviloma opravljena še redakcija glosarjev, ki so jih terminologinje SVEZ po pretvorbi v ustrezen format vključevale v interno zbirko, narejeno s programsko opremo Trados MultiTerm. Pri preverjanju terminov so se po potrebi dodatno posvetovale s strokovnjaki iz resornih organov in Službe za zakonodajo ter lektoriciami.

Jezikovna redakcija prevodov pravnih besedil je obsegala:

- primerjanje prevoda z izvirnikom v enem ali več uradnih jezikih EU za ugotavljanje identičnosti po vsebini, obsegu in uporabi terminologije,
- slovnično, pravopisno in slogovno urejanje prevoda.

Prav zadnje je pri redakciji prevodov pravnih besedil sprožalo številna vprašanja, dileme in nasprotujoča si mnenja med posameznimi strokovnjaki, zlasti pravniki. To je razumljivo, če upoštevamo, da je tradicija pisanja zakonov dolga, privajenost piscev na ustaljeno prakso in skladno s tem na način sporočanja, ki se označuje kot pravniški jezik, pa tudi močna. Pravniki oziroma pisci pravnih besedil so vajeni svojega strokovnega izražanja, ki so ga prevzeli in usvojili ne glede na to, v kakšnem razmerju so nekateri izrazi ali besedne zveze do standardne slovnične in pravopisne norme. Zato se jim je zdelo lektorsko spreminjanje njihovega »koda« pogosto neupravičen poseg v njihovo stroko. In vendar je bilo interdisciplinarno sodelovanje med jezikoslovci, pravniki in področnimi strokovnjaki dobro, saj so bili argumentirani predlogi za spremembe v besedilu z ene ali druge strani sprejeti.

Pri jezikovni redakciji prevodov pravnih besedil smo posvečali pozornost pravilni in ustrezni rabi pravne terminologije, kar pa ni bila vedno lahka naloga, saj se izrazje v posameznih pravnih sistemih razlikuje, tako kakor se razlikujejo pravni sistemi med seboj. Slovenski pravni red je najbližji nemškemu in avstrijskemu, po katerih se je pogosto zgledoval. Pri nomotehničnem sistemu smo v prevodih uporabili členitev dokumenta po angleškem izvorniku, kar mnogi, ki razlogov za tako odločitev ne poznajo, razumejo kot nepoznavanje slovenskih nomotehničnih pravil in nepotrebno zgledovanje po tuji praksi. V primarni in sekundarni zakonodaji je tako uporabljen glavni števnik namesto vrstilnega /člen 1/, zlasti zato, ker so citirane enote pogosto zelo dolge, npr. *člen 1(2)(a)(iii)*, in bi bilo navajanje posameznih enot zelo nepregledno (npr. točka iii) pododstavka a) drugega odstavka 1. člena). Pri prevajanju zakonodaje je morala biti zagotovljena tudi točnost in nedvoumnost citiranih enot. Uporaba slovenskega nomotehničnega sistema bi pomenila večje tveganje napačnega citiranja, saj bi moral vsak prevajalec poiskati vse dokumente, na katere se je skliceval prevajani pravni akt, ter jih primerjati tudi z nemškim izvornikom, ki ima podoben nomotehnični sistem kot slovenski predpisi. Zaradi takšnih nomotehničnih zagat, ki jih Slovenija pred tem projektom ni poznala, saj so predpisi EU v tem smislu zelo specifični, se je komisija, sestavljena iz pravnikov, prevajalcev in slovenistov, po temeljiti razpravi odločila za rešitev, ki je bila sicer v neskladju s slovensko pravno prakso, vendar je zagotavljala pravno korektnost citiranja.

Jezikovna redakcija pravnih besedil je bila kot del procesa prevzemanja, prevajanja in zahtevnega usklajevanja domače in tuje frazeologije in terminologije izziv, hkrati pa priložnost za tvorno sodelovanje jezikoslovcev, pravnikov, terminologov in področnih strokovnjakov.

2 Pripomočki in rezultati

2.1 Terminološka zbirka: *Evroterm*

Terminološko izhodišče na začetku priprave slovenske različice pravnih aktov EU je bilo precej slabo, saj urejene terminologije za evropske zadeve sploh ni bilo. Tudi sicer je slovarska dejavnost v Sloveniji bistveno prepočasna, da bi bila prevajalska stroka lahko ustrezno opremljena s sodobno in strokovno preverjeno terminologijo.

Zametki sistematičnega urejanja terminologije segajo v obdobje 1997–1998, ko je bila v SVEZ vzpostavljena služba za prevajanje ter se je začelo zbiranje in opredeljevanje temeljnih izrazov s področja evropskih zadev – v slovenščini in angleščini (poimenovanja institucij, pravnih aktov, postopkov itd.). V letu 1998 se je s Tradosovim programom MultiTerm vzpostavil elektronski okvir za bolj sistematično in načrtovano urejanje terminologije: poleg samega zbiranja je bilo omogočeno razvrščanje, pregledovanje, dopolnjevanje, primerjava in nasploh to, kar v celotnem projektu imenujemo terminološka redakcija. Med podatki posameznega terminološkega vpisa se navedeta področje in dokumentni vir, dodano pa je bilo

The screenshot shows a web browser window titled "Večjezična terminološka zbirka izrazov Evropske unije - Microsoft Internet Explorer". The address bar shows "http://intranet.sgov.si/evroterm/". The main content area displays the "EVROTERM" entry for "abuse of a dominant position".

EVROTERM		English
večjezična terminološka zbirka		
ChangeDate	04.01.2006	
Subj	finance, konkurenca	
Subject	competition CO6, finance FI	
ID	2	
EN	abuse of a dominant position	
Definition	Any abuse by one or more undertakings of a dominant position within the common market or in a substantial part of it shall be prohibited as incompatible with the common market in so far as it may affect trade between Member States. Such abuse may, in particular, consist in: a) directly or indirectly imposing unfair purchase or selling prices or other unfair trading conditions; b) limiting production, markets or technical development to the prejudice of consumers; c) applying dissimilar conditions to equivalent transactions with other trading parties, thereby placing them at a competitive disadvantage; d) making the conclusion of contracts subject to acceptance by the other parties of supplementary obligations which, by their nature or according to commercial usage, have no connection with the subject of such contracts.	
TermRef	32000L0052 Commission Directive 2000/52/EC of 26 July 2000 amending Directive 80/723/EEC on the transparency of financial relations between Member States and public undertakings, Preamble (2)	
TermRef1	EC Treaty, Article 86	
SL	zloraba prevladujočega položaja	
Reliability	5	
Definition	Kot nezdržljiva s skupnim trgom je prepovedana vsaka zloraba prevladujočega položaja enega ali več podjetij na skupnem trgu ali njegovem znatnem delu, kolikor bi lahko prizadela trgovino med državami članicami. Takšna zloraba je zlasti: a) neposredno ali posredno določanje nepoštenih nakupnih ali prodajnih cen ali drugih nepoštenih pogojev poslovanja; b) omejevanje proizvodnje, trgov ali tehničnega razvoja na škodo potrošnikov; c) uporaba neenakih pogojev za primerljive posle z drugimi trgovskimi partnerji; ki slednje postavlja v podrejen konkurenčni položaj; d) pogojevanje sklepanja pogodb s tem, da sopogodbenski sprejemne dodatne obveznosti, ki po svoji naravi ali glede na trgovske običaje nimajo nikakršne zveze s predmetom takšnih pogodb.	
TermRef	32000L0052 Direktiva Komisije 2000/52/ES z dne 26. julija 2000 o spremembah Direktive 80/723/EGS o preglednosti finančnih odnosov med državami članicami in javnimi podjetji, uvod (2)	
TermRef1	Pogodba ES, člen 86	
TermSource	Ministrstvo za finance	
FR	abus de position dominante	
DE	Missbrauch einer beherrschenden Stellung	
DE	Missbrauch einer marktbeherrschenden Stellung	
Čas iskanja: 0.1 sekund		

Slika 1: Večjezični prikaz terminološkega vpisa v *Evrotermu*

značilno sobesedilo ali definicija, podatek o zanesljivosti izraza in o predlagatelju oziroma komisiji, ki je strokovni izraz preveril(-a) in potrdil(-a).

Služba za prevajanje, redakcijo in terminologijo SVEZ je kot rezultat nadaljnega sistematičnega terminološkega dela v celotnem predpristopnem obdobju oblikovala tudi terminološko zbirko izrazov *Evroterm*, nastalo iz omenjene podatkovne zbirke v *MultiTermu*, ki je bila postavljena na splet avgusta 2000 (s takrat 12.000 terminološkimi vpisi, danes pa že več kakor 78.000). Ta je med drugim zagotavljala poenotenje terminologije v dokumentih, povezanih s pristopnimi dejavnostmi RS, in aktih, zajetih v projekt priprave slovenske različice pravnih aktov EU. Pri oblikovanju terminoloških rešitev so sodelovali številni strokovnjaki: prevajalci, lektorice in terminologinje SVEZ ter zunanji prevajalci, jezikovni, strokovni in pravni redaktorji po ministrstvih in vladnih službah, prevajalci in lektorji drugih prevajalskih služb državne uprave, strokovnjaki akademskih institucij in organov EU (skupaj po obdobjih med 500–1000).

Terminološka zbirka je javno dostopna na spletnih straneh (na naslovu www.gov.si/evroterm). Ureja in dopolnjuje se dnevno in vsebuje strokovne izraze z različnih področij. Zbrani so iz prevodov primarne in sekundarne zakonodaje EU, pa tudi drugih dokumentov, nastalih med vključevanjem Republike Slovenije v EU, npr. *Evropski sporazum o pridružitvi, bela knjiga o pridruženih članicah EU, Državni program za prevzem pravnega reda EU* itd. Zbirka se še vedno dopolnjuje z izrazi iz slovenske različice pravnega reda EU, čedalje bolj pogosti pa so izrazi iz drugih prevodov, ki nastajajo v Službi za prevajanje, tolmačenje, redakcijo in terminologijo Generalnega sekretariata Vlade RS, npr. slovenske zakonodaje, mednarodnih sporazumov, državne korespondence, poročil itd. Terminološka zbirka *Evroterm* naj bi postala osrednja zbirka izrazja, ki nastaja ob prevodih vseh prevajalskih služb v državni upravi.

Iz številnih odzivov zainteresirane javnosti in statistike obiskanosti *Evroterma* je razvidno, da je zbirka nepogrešljivi pripomoček za marsikoga, ki se ukvarja z dokumenti EU ali prevaja. Glede na dosedanje stanje (ne)dosegljivosti tovrstnih slovarjev in zbirk v Sloveniji se je izkazalo, da obstaja veliko povpraševanje po jezikovnih produktih, ki se lahko hitro in prožno – kot žive elektronske zbirke – odzivajo na potrebe časa. Programsko rešitev postavitve terminološke zbirke *Evroterm* in dvojezičnega korpusa prevodov *Evrokorpus* na splet je prispeval sodelavec in strokovnjak, prej zaposlen na Centru za informatiko Vlade RS, Miran Željko.

2.2 Pomnilniki prevodov in *Evrokorpus*

Prevajalci SVEZ in številni zunanji izvajalci so pri prevajanju pravnih aktov EU v slovenski jezik uporabljali prevajalski pomnilnik nemškega proizvajalca Trados (nekateri pa morda tudi drugo prevajalsko orodje, dosegljivo na trgu jezikovnih tehnologij t. i. računalniško podprtega prevajanja), ki omogoča racionalizacijo prevajalskega dela in večjo stopnjo usklajenosti prevodov.

Projekt priprave prevajalskih pomnilnikov in jezikovnega korpusa sega v leto 1998, ko smo v SVEZ uporabili Tradosovo orodje WinAlign za »poravnavanje«

angleških in slovenskih »vzporednih besedil« z visoko stopnjo preverjenosti prevodov (v strokovni skupini za redakcijo prevodov mednarodnih sporazumov, ki se objavijo v *Uradnem listu RS*) in tako vzpostavili prve pomnilnike prevodov. V naslednjih letih (1999–2000) smo delo s pomnilniki prevodov (Tradosova programska oprema Translator's Workbench, kratko TWB) razširili na vse prevajalce SVEZ in vzpodbujali tudi zunanje prevajalce k uporabi kakega prevajalskega orodja (Tradosovega TWB ali lažje dostopnega WordFasta). Prevajalsko delo je bilo tako poenoteno in hitrejše, saj so imeli vsi prevajalci dostop do čedalje obsežnejše pomnilniške zbirke. Te smo v zaključnem obdobju priprave slovenske različice pravnih aktov glede na področje zaradi poenotenja izrazja in rabe stalnih jezikovnih zvez ter (pravnih) formulacij zagotovili tudi zunanjim prevajalcem, ki so nam vrnili svoje prevode v obliki »dvojezičnih besedil« (slovenski prevod s skritim angleškim izvornikom), ki smo jih lahko dodali našim pomnilnikom prevodov.

Evrokopus, spletna različica pomnilnika prevodov, je skupaj z ustreznim iskalnikom javno dostopna na spletu od začetka leta 2002 ob sodelovanju Mirana Željka (<http://www.gov.si/evrokopus>). Ta dvojezična zbirka besedil (tj. angleško-slovenska) vsebuje dvojezične »stavčne« segmente besedil iz pomnilnika prevodov,

The screenshot shows the Evrokopus website interface. At the top, there is a search bar with the text "Vpišite iskani niz znakov:" and a search button labeled "Išči". Below the search bar, there are three search results displayed in a table-like format. Each result includes a status (Konkurenca or Promet), a date (Finalizirano), and an ID number. The results show the Slovenian text on the left and the English text on the right, illustrating the bilingual nature of the corpus.

Konkurenca	Finalizirano	ID: 31962R0017
Without prejudice to Articles 6, 7 and 23 of this Regulation, agreements, decisions and concerted practices of the kind described in Article 85 (1) of the Treaty and the abuse of a dominant position in the market, within the meaning of Article 86 of the Treaty, shall be prohibited, no prior decision to that effect being required.		Brez poseganja v člene 6, 7 in 23 te uredbe so prepovedani sporazumi, sklepi in usklajena ravnanja, ki so opisani v členu 85(1) Pogodbe, ter zloraba prevladujočega položaja na trgu v smislu člena 86 Pogodbe, ne da bi bila za to potrebna predhodna odločba.
Promet	Finalizirano	ID: 31968R1017
Whereas, in order to ensure that trade between Member States is not affected or competition within the common market distorted, it is necessary to prohibit in principle for the three modes of transport specified above all agreements between undertakings, decisions of associations of undertakings and concerted practices between undertakings and all instances of abuse of a dominant position within the common market which could have such effects;		ker je treba zaradi zagotovitve neprizadetosti trgovine med državami u1u232 elanicami ali zaradi zagotovitve neizkrivljanja konkurence na skupnem trgu za vse tri zgoraj navedene vrste prevoza nau232 eeloma prepovedati vse sporazume med podjetji, vse sklepe podjetniških združenj in vsa usklajena ravnanja med podjetji ter vse zlorabe prevladujoč232 eega položaja na skupnem trgu, ki bi lahko imeli takšne u232 einke;
Promet	Finalizirano	ID: 31968R1017
Whereas for this purpose the Commission must have the co-operation of the competent authorities of the Member States and be empowered throughout the common market to request such information and to carry out such investigations as are necessary to bring to light any agreement, decision or concerted practice prohibited under this Regulation, or any abuse of a dominant position prohibited under this Regulation.		ker mora Komisija v ta namen sodelovati s pristojnimi organi držav u1u232 elanic in imeti pooblastila za celoten skupni trg zahtevati informacije in izvajati preiskave, ki so potrebne za odkritje sporazumov, sklepov ali usklajenih ravnanj ali vsake zlorabe prevladujoč232 eega položaja, ki so po tej uredbi prepovedani;

Slika 2: Prikaz iskanja istega izraza (kot prej v terminološki zbirki) v *Evrokopusu* (z angleškim iskalnim nizom)

Evroterm English

EVROKORPUS

korpus prevodov zakonodaje Evropske unije

o korpusu navodila

Prevod iz Evroterm:

- [abuse of a dominant position](#)

Primarna zakonodaja EU	Finalizirano	ID: 11997D
Any abuse by one or more undertakings of a dominant position within the common market or in a substantial part of it shall be prohibited as incompatible with the common market insofar as it may affect trade between Member States.		Kot nezdržljiva s skupnim trgom je prepovedana vsaka zloraba prevladujočega položaja enega ali več podjetij na skupnem trgu ali njegovem znatnem delu, kolikor bi lahko prizadela trgovino med državami članicami.

Primarna zakonodaja EU	Finalizirano	ID: 11957E
Any abuse by one or more undertakings of a dominant position within the common market or in a substantial part of it shall be prohibited as incompatible with the common market in so far as it may affect trade between Member States.		Kot nezdržljiva s skupnim trgom je prepovedana vsaka zloraba prevladujočega položaja enega ali več podjetij na skupnem trgu ali njegovem znatnem delu, kolikor bi lahko prizadela trgovino med državami članicami.

Konkurencija	Finalizirano	ID: 31962E0017
Without prejudice to Articles 6, 7 and 23 of this Regulation, agreements, decisions and concerted practices of the kind described in Article 85 (1) of the Treaty and the abuse of a dominant position in the market, within the meaning of Article 86 of the Treaty, shall be prohibited, no prior decision to that effect being required.		Brez poseganja v člene 6, 7 in 23 te uredbe so prepovedani sporazumi, sklepi in usklajena ravnanja, ki so opisani v členu 85(1) Pogodbe, ter zloraba prevladujočega položaja na trgu v smislu člena 86 Pogodbe, ne da bi bila za to potrebna predhodna odločba.

Vpišite iskani niz znakov:

jočega položaja

Išči

Izpopolnjeno iskanje

Korpus vsebuje 22 milijonov besed.
Osveženo: aprila 2005

Copyright (©)
2002-2005 Služba Vlade RS za evropske zadeve.
Vse pravice pridržane. Vsako nepooblaščenno kopiranje ali razmnoževanje celote ali delov Evrotermusa je prepovedano.

Slika 3: Prikaz iskanja strokovnega izraza v *Evrokorpusu* (s slovenskim iskalnim nizom)

ki so opremljeni s podatki o dokumentu (številka Celex), stopnji jezikovne redakcije (stanje) in področju zakonodaje EU. Namenjena je predvsem prevajalcem pravnih in drugih besedil EU, strokovnim in pravnim redaktorjem, zaposlenim v akademskih institucijah, in podobno. Omogoča vpogled v širše sobesedilo iskanega termina v izvirnem jeziku in/ali prevodu.

Povezana je s terminološko zbirko *Evroterm* in zbirko prevedenih dokumentov novih držav članic EU *CCVista* (<http://ccvista.taixex.be>), v katero nas privede hiperpovezava s klikom na oznako dokumenta (ID) po opravljenem iskanju v zbirki. *Evroterm*, *Evrokorpus* in zbirka besedil *CCVista* (z različicami, kot sta zbirki *Celex*, <http://europa.eu.int/celex>, in *Eur-Lex*, <http://europa.eu.int/eur-lex>) se torej smiselno dopolnjujejo: od posameznih besed, strokovnih izrazov, stalnih zvez – do naslovov, alinej, stavkov in odstavkov ter celotnega besedila pravnega akta.

Evrokorpus šteje ob zadnji posodobitvi več kakor 610.000 prevodnih enot in je postal ustrezen pripomoček za preverjanje rabe, ubeseditve strokovnega in drugega izrazja v pravnih aktih EU in Slovenije ter drugih uradnih besedilih državne uprave. V veliko pomoč je tudi novim slovenskim oddelkom prevajalskih služb institucij EU, ki po pristopu skrbijo za prevajanje novih aktov EU. Tako začeto delo v okviru

predpristopne priprave slovenske različice pravnega reda EU od 1. junija 2005 smiselno in sistematično nadaljuje Služba za prevajanje, tolmačenje, redakcijo in terminologijo GSV, ki širi mrežo pomnilnikov v novih jezikovnih različicah (zlasti nemški in francoski, načrtuje pa še druge jezikovne kombinacije v povezavi s slovenščino), saj potrebe po računalniško podprtem in strojnem prevajanju, zlasti v zvezi s prevajanjem zakonodaje, naraščajo. Vse povedano potrjujeta zanimanje in sklenjene pogodbe o sodelovanju ali odstupu terminološke ali korpusne zbirke prevajalcem (v evropskih institucijah) ali strokovnjakom za jezikovne tehnologije (na Institutu Jožef Stefan) ter občasna formalna in neformalna medsebojna sodelovanja tako znotraj državne uprave (resorna ministrstva in Urad za slovenski jezik) kot v terminološki stroki (Slovenski inštitut za standardizacijo, Pravna fakulteta, SAZU – sekcija za terminologijo, Slovensko društvo Informatika z *Islovarjem* ipd.).

2.3 Večjezični tezaver: *Eurovoc*

Eurovoc je večjezični tezaver Evropskega parlamenta, ki vsebuje nekaj manj kakor 7000 deskriptorjev v zvezi z dejavnostmi EU in držav članic. Med drugim se uporablja za indeksiranje dokumentov v zakonodajnih zbirkah EU. Tudi šifrant slovenskega vladnega EU-portala, posebnega informacijskega sistema za podporo vladne koordinacije evropskih zadev, je narejen na podlagi *Eurovoca*.

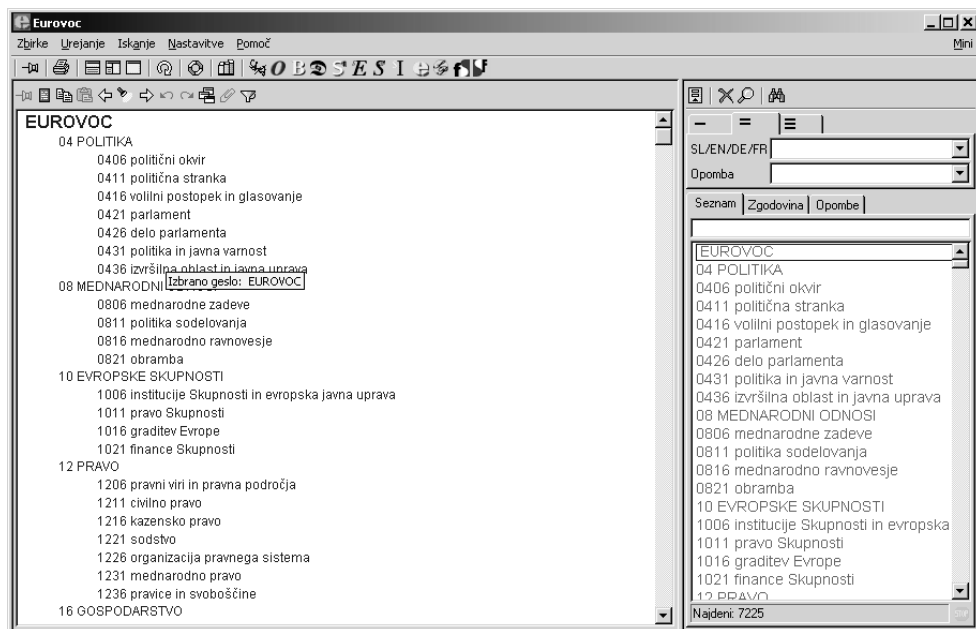
Prvi slovenski prevod različice 3.0 je nastal leta 1998, ko je Državni zbor RS povabil k delu skupino izkušenih prevajalcev iz angleškega, nemškega in francoskega jezika, Služba Vlade RS za evropske zadeve pa je v okviru projekta Informacijsko-dokumentacijskega centra za podporo vključevanju v EU zagotovila sofinanciranje prevoda ter lektorsko, terminološko in pravno pomoč svojih strokovnjakov pri redakciji prevoda. V letu 2004, pred pristopom Slovenije k EU, je nastala posodobljena različica 4.1, in sicer tako, da so bili prevedeni novi deskriptorji ter preverjeni in po potrebi spremenjeni izrazi iz različice 3.0. Pri tem so sodelovali prevajalci in terminologi Službe Vlade RS za evropske zadeve (SVEZ), strokovnjaki ministrstev, pravni redaktor iz Službe Vlade RS za zakonodajo (SVZ) ter službe Državnega zbora RS (DZ), za nekatera področja pa tudi prevajalci Banke Slovenije in Evropske centralne banke.

Delo pri različici 4.1 je potekalo tako, da so prevajalci SVEZ, specializirani za posamezna področja zakonodaje EU, preverili vse deskriptorje za svoje področje in jih uskladili s terminologijo, ki je v letih po oblikovanju prvega slovenskega *Eurovoca* (1998–2004) nastajala med pripravo slovenske različice pravnih aktov EU in je zajeta v terminoloških zbirkah *Evroterm* in *Evrokorpus*. Celostno redakcijo slovenskih deskriptorjev so nato opravili sodelavci Oddelka za redakcijo in terminologijo prevajalske službe SVEZ, pravnik redaktor SVZ in prevajalka DZ. Bistven vsebinski premik pri redakciji te različice je prineslo razumevanje gesel kot uveljavljenih deskriptorjev v nacionalnih jezikih in ne zgolj prevedkov iz enega od izvirmih uradnih jezikov EU. Zato so bile pri iskanju najustreznejšega slovenskega deskriptorja ponavadi upoštevane angleška, nemška in francoska različica, ob večjih dilemah pa tudi deskriptorji v drugih uradnih jezikih EU. Poleg omenjenih

terminoloških zbirk je redakcijska skupina za preverjanje terminov uporabljala standardne spletne iskalnike, podatkovne zbirke pravnega informacijskega sistema IUS-INFO, podatkovno zbirko tujih zemljepisnih imen v slovenskem jeziku Geodetske uprave STZI, korpus slovenskega jezika *Nova beseda* Inštituta za slovenski jezik ZRC SAZU ipd. Vse sporne termine je na koncu s soglasjem uskladila redakcijska skupina pravnikov, prevajalcev in terminologov. Paziti je bilo treba tudi na hierarhično sestavo tezavra, na razmerja med nadrejenimi in podrejenimi pojmi ter sinonimi, pa tudi na umeščenost pojmov na posamezna področja oziroma v mikrotezavre. Deskriptorji so namreč organizirani na 21 področjih, pomembnih za delovanje EU, in v 127 mikrotezavrov. Struktura in namen tezavra sta podrobno predstavljena na spletnih straneh, kjer je tudi dostopen.

Eurovoc 4.1 je na voljo v 20 uradnih jezikih EU, medtem ko je različica 4.2, ki je nastala po pristopu in je bila v Evropskem parlamentu potrjena junija letos, za zdaj dostopna samo v 16 uradnih jezikih (med drugim slovenskem), preostale jezikovne različice pa so še v pripravi. Poleg uradnih jezikov je *Eurovoc* na voljo v jezikih nekaterih držav, ki so v procesu približevanja EU (hrvaškem, romunskem, bolgarskem in albanskem), pa tudi v ruskem jeziku – prevode so pripravili parlamenti teh držav.

Eurovoc je dostopen na dveh spletnih naslovih, pa tudi kot del *Knjižne police*, izdelka specializiranega podjetja Amebis d. o. o., ki je v sodelovanju z DZ RS poskrbelo za računalniško obdelavo deskriptorjev. Večjezični *Eurovoc* je na spletni

Slika 4: Elektronska različica v obliki knjižne police podjetja Amebis d.o.o.

strani Urada za uradne publikacije EU <http://europa.eu.int/celex/eurovoc/>, *Eurovoc* v slovenskem jeziku pa na spletni strani Državnega zbora RS <http://www.gov.si/dz/si/aktualno/publikacije>.

3 Povezovanje in načrti za prihodnost

Projekt prevajanja in redakcije pravnega reda EU je bil z vstopom Slovenije v EU končan, čeprav je bilo treba zagotoviti prevode dokumentov, ki so bili sprejeti pred 1. majem 2004, še v naslednjih nekaj mesecih po datumu vstopa. Za prevajanje in pravno redakcijo prevodov pravnih aktov in političnih dokumentov institucij EU skrbijo od prvega dne članstva Slovenije v EU slovenski oddelki prevajalskih služb v Bruslju in Luxembourg (direktorati za prevajanje pri Komisiji, Svetu in Evropskem parlamentu, Skupna prevajalska služba za Odbor regij in Evropski ekonomsko-socialni odbor ter Služba za prevajanje pri Sodišču Evropskih skupnosti). Manjše prevajalske službe so še v Evropski centralni banki, na Računskem sodišču in v Prevajalskem centru v Luxembourg, ki prevaja dokumente različnih agencij EU, ki same nimajo prevajalskih služb.

Kljub zaključenemu projektu prevajanja t. i. *acquis communautaire* (pravnega reda EU) v Sloveniji se težave, ki jih je imela Slovenija pred pristopom, odsevajo v zadnjem letu tudi v prevajalskih službah EU – te se soočajo predvsem s pomanjkanjem ustrezno usposobljenega kadra prevajalcev, tolmačev in pravnikov-jezikoslovcev, ki bi uspešno opravili zahtevne natečajne postopke institucij EU, in pomanjkanjem popolnoma preverjene terminologije v skladu s standardi kakovosti terminografske stroke.

Prevajalci morajo po eni strani ustrezati zahtevam profesionalnega dela visoke kakovosti, imeti diplomu iz vsaj dveh uradnih jezikov EU ob izvrstnem poznavanju maternega jezika, poznati morajo posebnosti pravnih in političnih besedil, strokovno izrazje na enem ali več področjih (npr. ekonomija, okolje, telekomunikacije ipd.), pripravljene morajo biti na nenehno izpopolnjevanje zaradi sprememb v družbenih procesih, izziv jim mora biti delo s prevajalskimi orodji, ki velikokrat skrajšajo postopke iskanja strokovnih terminov ali rabe besed in besednih zvez v izbranem ubeseditvenem kontekstu (spletne terminološke zbirke in korpusi). Po drugi strani pa prevajalci sami, opremljeni s številnimi novimi tehnološkimi možnostmi, narekujejo, kako naj bi bile le-te še bolj izpopolnjene. Del tega, kako se da pristopiti k premagovanju nekaterih konkretnih pomanjkljivosti v današnjih tržnih izvedbah prevajalskih orodij, smo vam opisali in prikazali v tem prispevku. Veliko novih možnosti, poti in ciljev je mogoče uresničiti ob upoštevanju napredka v razvoju jezikovnih tehnologij in njihovih konkretnih uresničitev, še več pa s povezovanjem vzporednih prizadevanj pri oblikovanju terminoloških, korpusnih, ontoloških in drugih zbirk (ki so mnogokrat na voljo tudi na spletu) v slovenskem in evropskem prostoru.

Delo nekdanje Službe za prevajanje, redakcijo in terminologijo SVEZ po reorganizaciji, ki je bila uradno potrjena 1. junija 2005, nadaljuje Služba za prevajanje, tolmačenje, redakcijo in terminologijo Generalnega sekretariata Vlade RS (GSV). Ta nova služba je pristojna za projekte dveh prevajalskih služb, ki sta se združili (prejšnja Služba za prevajanje in lektoriranje GSV in nekdanja prevajalska služba SVEZ): predvsem prevaja slovensko zakonodajo v angleščino (kot izbrani uradni jezik EU) oziroma stare sodbe Sodišča Evropskih skupnosti (iz francoščine, nemščine in deloma iz angleščine), prevaja in lektorira besedila slovenske državne uprave, npr. predstavitev ministrstev in vladnih služb na spletnih straneh (v slovenščini in angleščini), gradivo s pomembnih pogovorov na državni ravni, ki je pozneje objavljeno, predloge za nove zakone in predpise v zakonodajnem postopku Državnega zbora, meddržavno korespondenco (npr. socialne zahtevke državljanov RS ali zahtevke Slovenije za izročitve ali izterjavo) idr. Med nalogami, ki jih v okviru GSV nadaljuje terminološki oddelek, oblikovan v času prejšnje prevajalske službe v SVEZ, pa je predvsem terminološko-terminografsko delo in delo s področja jezikovnih tehnologij.

Sektor za koordinacijo jezikovnih vprašanj in prevajanje SVEZ ter zlasti Služba za prevajanje, tolmačenje, redakcijo in terminologijo GSV si prizadevata nadaljevati že vzpostavljena načelna ali konkretna povezovanja pri pridobivanju ali izmenjavi terminoloških, prevodnih (pomnilniških) ali korpusnih zbirk. V prvi fazi gre za povezovanje prevajalskih služb znotraj državne uprave – s službami na Ministrstvu za zunanje zadeve, Ministrstvu za notranje zadeve, Ministrstvu za obrambo in drugimi enotami, ki se ukvarjajo z zbiranjem, preverjanjem in potrjevanjem terminologije ali pa s prevajanjem ali jezikovno redakcijo. Tudi z nekaterimi sorodnimi službami zunaj Vlade RS smo se neformalno ali s sklenjenimi sporazumi že dogovorili za sodelovanje, tako npr. sodelujemo z Odsekom za tehnologije znanja in Odsekom za inteligentne sisteme Inštituta Jožef Stefan; z Inštitutom za slovenski jezik Frana Ramovša SAZU, zlasti s terminološko sekcijo, s Pravno fakulteto (projekt v zvezi s preverjanjem in potrjevanjem pravnega izrazja, zbranega v zbirki *Evroterm*); načrtujemo pa tudi vključitev določenih segmentov terminoloških zbirk slovenskih standardov, ki jih zbira in ureja Slovenski inštitut za standardizacijo (SIST), sodelovanje z redakcijsko skupino v sklopu Slovenskega društva Informatika pri spletnem terminološkem slovarju informatike in računalništva *Islovar* ter s strokovnjaki za izdelavo vojaških slovarjev na Fakulteti za družbene vede v sodelovanju z Ministrstvom za obrambo ipd.

Služba za prevajanje, tolmačenje, redakcijo in terminologijo GSV želi v okviru *Evroterma* in *Evrokorpusa* v prihodnje združiti celotno terminologijo državne uprave in ju preoblikovati v nacionalni zbirki ter postati osrednji zbirni center za terminologijo in produkte jezikovnih tehnologij v državni upravi.

Viri in literatura

ERBIČ, Darja, BELC, Jasna, KRSTIČ SEDEJ, Adriana, ZAVIRŠEK ŽORŽ, Nataša, GAJŠEK, Nevenka, 2004: *Jezik v dokumentih slovenske različice pravnega reda Evropske unije (Oddelek za redakcijo in terminologijo Službe za prevajanje, redakcijo in terminologije SVEZ)*. Prispevek za Radio Trst A (predstavljen decembra 2004).

Evrokorpus, uvodna spletna predstavitev, 2005. [Http://www.gov.si/evrokor](http://www.gov.si/evrokor).

Evroterm, uvodna spletna predstavitev, 2005. [Http://www.gov.si/evroterm](http://www.gov.si/evroterm).

GOSENCA, Nataša Pintar, 2003: *Priprava slovenske različice pravnih aktov EU*. Rogla (3. letna konferenca SVEZ).

Navodila za prevajanje in lektoriranje prevodov pravnih aktov Evropskih skupnosti, s prilogama: Priloga 1 k Navodilom za prevajanje in lektoriranje prevodov pravnih aktov Evropskih skupnosti, Priloga 2 k Navodilom za prevajanje in lektoriranje prevodov pravnih aktov Evropskih skupnosti, 2002. Ljubljana.

Prispevek Oddelka za redakcijo in terminologijo za primopredajni zapisnik Službe za prevajanje, redakcijo in terminologijo SVEZ, 2005. Ljubljana.